

El pare Josep Massot i Muntaner a les Pitiüses

per Marià Torres i Torres

L'endemà de la diada de Sant Jordi d'aquest any 2022 ens deixava el pare Josep Massot i Muntaner, monjo de Montserrat i un gran amic d'Eivissa i Formentera. Confés que em sent afortunat per haver pogut gaudir de la seua amistat i haver pogut compartir projectes de cultura catalana entre Montserrat i les Pitiüses. Des d'aquesta coneixença escriuré aquestes notes a manera de memòria i agraïment.

La primera coneixença que vaig tenir del pare Massot va ser quan feia tercer o quart de carrera a Barcelona, al col·legi major Sant Jordi de Barcelona on residia i on va arribar un germà d'un monjo de Montserrat com a estudiant, i al llarg d'una conversa sobre el cançoner de les Illes em va preguntar si coneixia l'estudi que havia fet el pare Massot; es referia a *Aportació a l'estudi del romancer balear*; li vaig dir que no el coneixia i la setmana següent em va regalar un exemplar de l'obra esmentada. Per tant, estam dient que el primer contacte amb el pare Massot no va ser personal, sinó a través d'un dels seus llibres. Estam parlant del curs acadèmic 1977 i 1978.

Després va ser durant el IX Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, que es celebrava a Andorra entre l'1 i el 6 d'octubre de 1979, que vàrem tenir ocasió de conèixer personalment el pare Massot, el qual va presentar una ponència sobre els Materials del Cançoner popular de Catalunya, que havien estat localitzats en una caixa forta d'un banc de Suïssa. Record com si fos ara les paraules de sorpresa i d'alegria dels assistents

Resum

Amb aquest article Marià Torres i Torres fa memòria d'algunes visites que el pare Josep Massot i Muntaner va fer a Eivissa i Formentera. El pare Massot estimava molt les Pitiüses i va ser un intel·lectual que sempre va tenir la mà oberta cap a Eivissa i Formentera, oferint col·laboració i obrint les portes a l'intercanvi cultural i lingüístic entre Catalunya i Eivissa i Formentera.

Mots clau: Pare Josep Massot i Muntaner, cultura catalana, Eivissa, Formentera.

Abstract

Via this article Marià Torres and Torres recalls various visits to Ibiza and Formentera from Father Josep Massot i Muntaner. He cherished the Pityusic islands and was an intellectual who always offered collaboration and was favorable for cultural and linguistic exchanges between Catalonia and Ibiza and Formentera.

Keywords: Father Josep Massot i Muntaner, Catalan culture, Ibiza, Formentera.

*Els eivissencs i formenterers
hem d'agrair moltes coses
al pare Massot:
la publicació de llibres
ben interessants
per a la cultura pitiüsa
i l'aparició de números
de Serra d'Or i Randa
dedicats a Eivissa i Formentera*

a la sala, entre els quals hi havia l'escriptora Maria Aurèlia Capmany. L'amic Felip Cirer i jo volíem saludar personalment el pare Mas-

sot després de la conferència, però era tanta la gent que esperava per saludar el conferenciant que, entre això i la nostra timidesa, no ens

vàrem esperar a saludar-lo i vàrem sortir de la sala sense parlar amb ell.

I varen passar molts anys fins que vàrem tenir ocasió de parlar amb ell i conèixer-nos personalment. Aquesta vegada va ser l'any 1998 a l'Espai Mallorca de Barcelona. L'amic i editor Miquel Costa havia proposat que el pare Massot fos el presentador del primer volum de l'*Antropologia d'Eivissa i Formentera. Mitologia, festes i creences*. I ara consider avinent de comentar la importància que ha tengut durant aquestos darrers trenta anys la tasca que ve realitzant a Eivissa i Formentera aquesta editorial, dirigida per Miquel Costa. Ha fet molt més que presentar llibres als lectors i lectores. Ha treballat tant o més que qualsevol institució pública per a la llengua i cultura catalanes a les Pitiüses. En altre temps ben segur que en Miquel Costa hauria estat considerat "apòstol de la llengua catalana a Eivissa i Formentera", si m'ho permeteu i amb permís de mossèn Alcover. Tot comença amb la bona amistat que sempre hi va haver entre l'editor Miquel Costa i l'escriptor Albert Manent. Va ser mitjançant aquest intel·lectual barceloní que es varen obrir les portes de la cultura catalana a Eivissa i Formentera. D'altra part hem de destacar l'interès que l'Espai Mallorca va tenir sempre cap a la llengua i cultura catalanes d'Eivissa, obrint les seues portes de bat en bat per a presentacions de llibres, exposicions, conferències, concerts i altres activitats. A través de Miquel Costa i la seua editorial han vingut a Eivissa i Formentera grans personalitats de la vida i cultura catalanes: el mateix Albert Manent i el seu fill Jordi Manent, el pare Josep Massot i Muntaner, Antoni Maria Badia i Margarit, Joan Veny i Clar, l'arquebisbe de la Seu d'Urgell i copríncep d'Andorra Mn. Joan Martí Alanís, Josep Lluís Carod-Rovira i molts altres.

Tornant a l'any 1998 a Barcelona, amb motiu de la presentació del llibre esmentat d'antropologia d'Eivissa i Formentera, després de l'acte vàrem anar a sopar el presen-

Any 2006. A l'acte de presentació del llibre *Arxiu de l'església de Portmany*. L'editor Miquel Costa, l'abat Josep Maria Soler, el pare Massot, Marià Torres i Mn. Josep Planells i Bonet (arxiu Marià Torres).

Any 2006. El pare Massot, l'abat Josep Maria Soler, Mn. Vicent Colomar "Pins", Marià Torres, J. Esteve Costa i l'editor Miquel Costa, compartint un guisat de peix a Sant Antoni (fotografia: Lina Fiol).

tador, l'editor i una colla d'amics al restaurant Quatre Barres, i allí el protagonista va ser el pare Massot amb la seua conversa sempre tan animada i documentada. El pare Massot va ser sempre un gran amant de la tertúlia i un excel·lent conversador a l'entorn de la taula i fora de la taula. Un home molt interessat per la situació de la llengua i cultura a les Pitiüses, preguntava sempre discretament i de manera molt educada sobre persones de la

cultura d'Eivissa, igual que opinava sobre gent del món de la cultura i de la política. A aquest sopar també hi eren presents Miquel Costa i la seua esposa Lina Fiol, Fanny Tur Riera, que aleshores era consellera de Cultura del Consell d'Eivissa i Formentera, i el seu marit Joan A. Escandell.

Més tard es varen fer més freqüents les visites del pare Massot a Eivissa. Això era quan jo era conseller de Cultura del Consell d'Eivissa

Visita protocol·lària a Montserrat. Bernat Joan, el pare Massot, Marià Torres, Miquel Costa i Marià Serra (arxiu Miquel Costa).

(2007-2011). Record una visita protocol·lària a Montserrat, on també hi havia el president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, Marià Serra, i la seua esposa, en Miquel Costa i na Lina Fiol, i en Bernat Joan i Marià, que aleshores era secretari general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. El pare Massot va voler que compartíssim el dinar amb els monjos de la comunitat benedictina i ens varen col·locar a la taula situada a la mà esquerra de la presidència de l'abat, que aleshores era el pare Josep Maria Soler. Compartir taula amb la comunitat dels monjos de Montserrat va ser tota una experiència inoblidable. Començant per observar l'entrada dels monjos al refectori, amb ordre i silenci, silenci que va durar tot l'àpat, perquè després del cant de benedicció i les paraules de l'abat fins al cant de comiat, un monjo va llegir dues lectures, una bíblica i l'altra de cultura cristiana catalana, que em recorda que tractava d'arqueologia cristiana antiga de Tarragona. En haver acabat l'àpat el pare Massot ens va acompanyar a la saleta d'audiències on la comitiva eivissenca vàrem ser rebuts pel pare abat Soler i ens va convidar a cafè i licors. El pare abat es va interessar per qüestions de la vida social i política d'Eivissa i sobretot tenia molt interès a parlar sobre l'impacte del turisme damunt la fe cristiana a les Pitiüses.

L'any 2006, quan vàrem presentar el meu llibre *Arxiu de l'església de Portmany*, l'editor va voler que el presentador fos el pare abat de Montserrat Josep Maria Soler, el qual va venir acompanyat del pare Massot. Vàrem compartir un dinaret de guisat de peix en un bon restaurant de la badia de Sant Antoni, al qual hi assistiren també en Miquel Costa i na Lina, el pare Massot i el pare abat, Mn. Vicent Colomar "Pins", que aleshores era el rector de l'església de Portmany, i Josep Esteve Cardona; record que l'amic Esteve va preguntar al pare Massot què hi havia de veritat de la custòdia del Sant Grial a Montserrat i si era veritat que Hitler havia enviat una missió especial de les SS a

Montserrat per confirmar la llegenda que deia que el Sant Grial o la Sagrada Aliança restaven amagats en una cova de la muntanya de Montserrat.

Tenim una altra anècdota molt simpàtica de la presentació d'aquest llibre a Portmany, que es va celebrar a l'auditori parroquial de Sant Antoni. L'ajuntament de Sant Antoni col·laborava en l'organització de l'acte de presentació; aleshores era batle en Josep Sala i l'editor Miquel Costa li va demanar si l'autoritzava a dur un presentador de pes de Catalunya, i el batle li va dir que segur que seria algun polític "roig" dels seus amics, i tot seguit va afegir que per la confiança que tenia en ell posada podia dur qui volgués. I es tractava de l'abat de Montserrat, Josep Maria Soler.

Una altra vegada una colla del grup de teatre Quartó de Portmany vàrem organitzar un viatge breu a Barcelona. Això devia ser allà per l'any 2012. I vàrem decidir passar un dia a Montserrat. A l'arribada a Montserrat amb el tren cremallera ja ens esperava el pare Massot vestit amb l'hàbit benedictí i aquell somriure etern. És molt curiós observar que el pare Massot quan era al monestir sempre vestia l'hàbit de monjo, en canvi quan era a Barcelona fent feina per l'editorial Abadia de Montserrat sempre anava de pantaló i camisa. Aquesta vegada ens va ensenyar tots els "secrets" artístics del monestir; duia un rest

Miquel Costa, el pare Massot i Marià Torres a Montserrat (arxiu Miquel Costa).

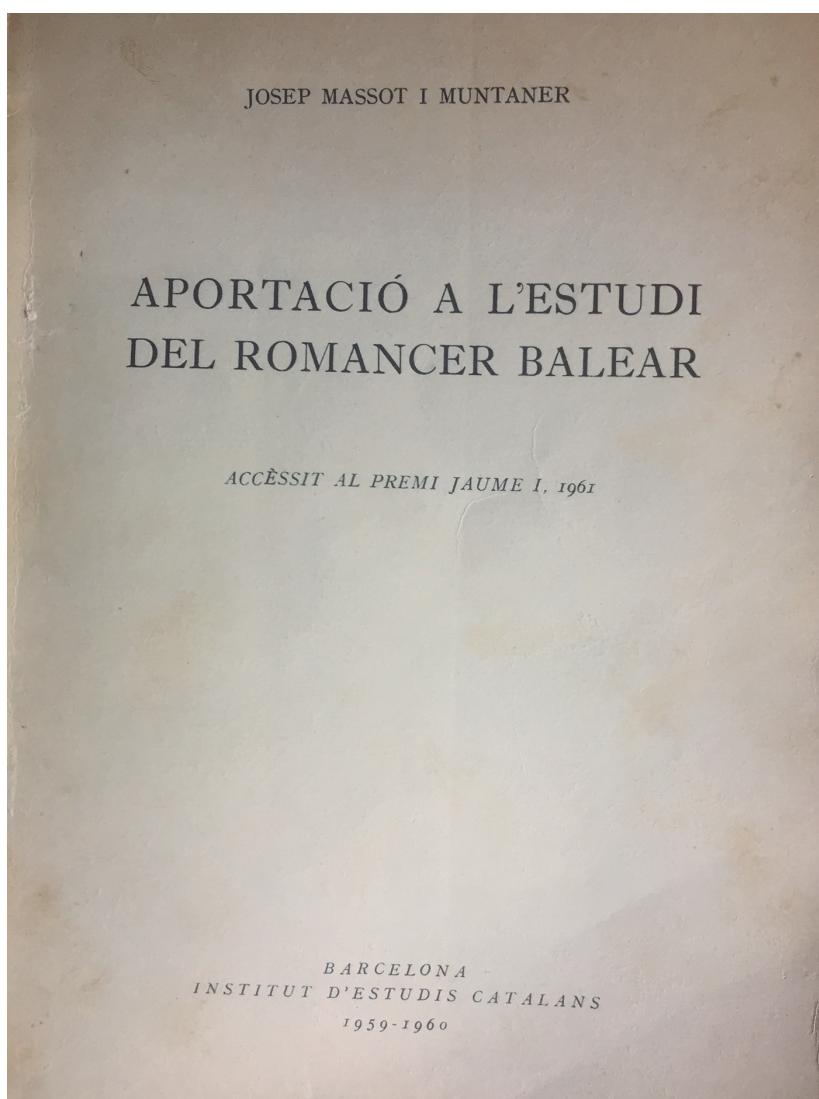

de claus a la cintura i obria amb il·lusió les portes dels departaments que ens anava mostrant, després d'il·lustrar-nos sobre l'art que guarda la basílica i els mèrits de la rica biblioteca. I encara ens va fer una visita guiada al Museu de Montserrat.

No fa gaires anys que vaig anar a Montserrat a visitar el pare Massot i vaig estar una llarga estona parlant amb ell. En aquesta ocasió volia consultar-li una sèrie de qüestions sobre teatre antic català i explicar-li que estava treballant sobre una representació de *Pastorets* que es fa el dia de Nadal a l'església de Sant Josep d'Eivissa el dia de Nadal. Les paraules que diuen els pastorets que duen presents al Jesuset tenen un alt interès per a la història del teatre religiós antic a les Pitiüses. El pare Massot em va remetre a consultar el seu treball molt erudit i documentat sobre el teatre de Nadal, que va ser publicat als anys seixanta a la revista *Estudis Romànics*. Els antics textos catalans del teatre del cicle de Nadal va ser el seu tema d'investigació per a la seua tesi doctoral, treball que finalment mai no va ser acabat.

I la darrera visita que vaig fer al pare Massot va ser durant el pont de Tots Sants de l'any 2021, acompanyat d'en Miquel Costa i na Lina Fiol, en Bernat Joan i n'Esperança Marià. Agafàrem el tren un diumenge a primera hora, carregats amb dues caps de panells del forn de can Vedell amb els quals volíem obsequiar els monjos per Tots Sants. El dia abans havíem anat a comprar dues corbates discretes, una per al pare abat Josep Maria Soler i l'altra per al pare Josep Massot. El pare Massot ens va rebre amb molta alegria a la saleta de visites i vàrem parlar molt i de tot, i encara que ja havia tocat la campana per entrar al refectori, el pare Massot ens va dir que no tenia pressa perquè li guardaven el dinar a la infermeria. El pare Massot presentava un aspecte d'home afectat i cansat per la seua malaltia cardiorespiratòria i el seu to de veu ja no era el de sempre.

Els eivissencs i formenterers tenim moltes coses per agrair al

Portada de l'obra del pare Massot *Aportació a l'estudi del romancer balear*. Publicada per l'Institut d'Estudis Catalans (1959-1960).

pare Massot. Les seues propostes de col·laboració entre el Consell d'Eivissa i Montserrat permeteren que es publicassin llibres ben interessants per a la cultura d'Eivissa, com són ara la biografia del bisbe Torres: *Fulgenci Torres Mayans. Diaris d'un abat-bisbe d'Austràlia*, i el llibre de Jean Serra i Marià Manent: *Marià Manent-Jean Serra: una correspondència: Barcelona-Eivissa, 1976-1988*. Aquesta col·laboració també va fer possible que apareguessin dos números de *Serra d'Or* dedicats a Eivissa i a Formentera, la visita de l'Escolania de Montserrat a Eivissa i el gran concert que va oferir a l'església de Sant Antoni

de Portmany el 18 de juny de l'any 2010, i la visita de la Societat Verdaguèria, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, per celebrar unes jornades a Eivissa.

Personalment no tenc prou paraules per agrair al pare Massot que hagi pogut gaudir de la seua amistat i que m'hagués obert les portes per publicar articles meus a les revistes *Randa* i *Serra d'Or*, que amb tanta cura va dirigir fins a la seua mort. Gràcies per la vostra ajuda personal i cultural a Eivissa i Formentera. Descansau en pau amic pare Massot.

MARIÀ TORRES I TORRES ■